

Levný život mimo město?

Faktory ovlivňující vznik nových sociálně vyloučených lokalit na venkově v Česku

Jakob Hurrle, PŘF UK

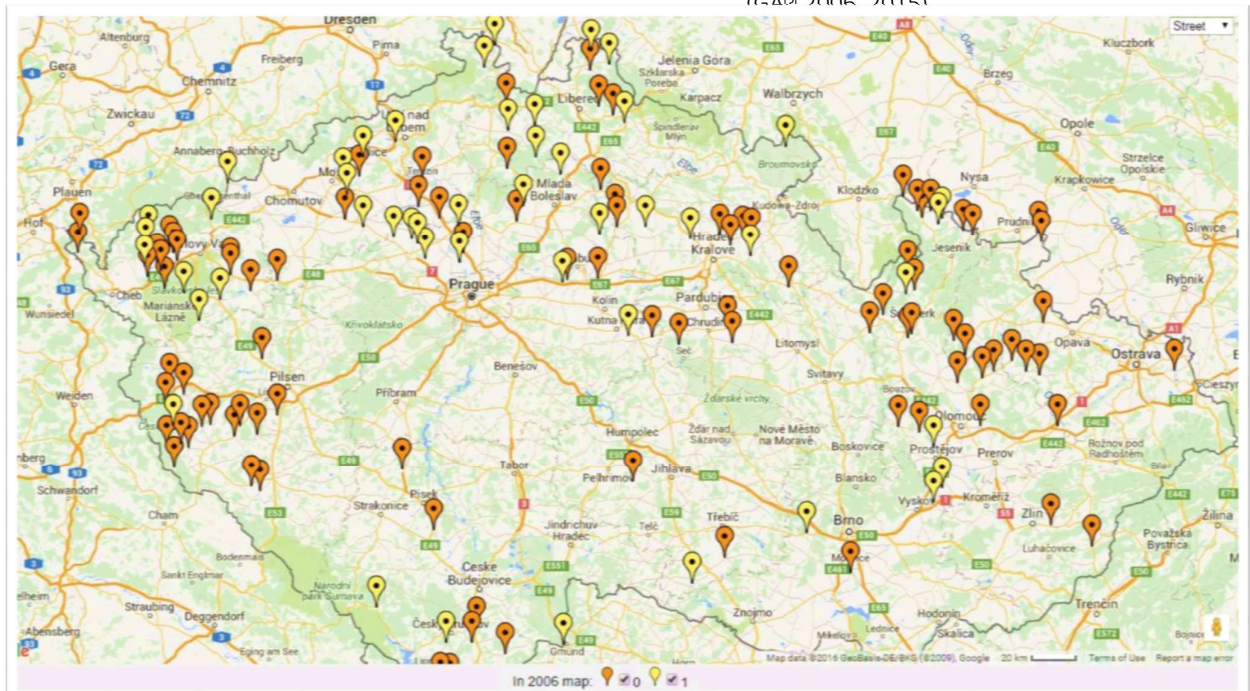
Lucie Trlifajová, ISS, FSV UK

Sociální vyloučení v České republice přestává mít svůj dominantně městský charakter.

(GAC, 2015)

SVL v obcích více než 5000 obyvatel

(2006-2015)

Nová Farma, Teplá, Karlovarský kraj

Osoblaha, Moravsko-slezský kraj

Frýdlant, Liberecký kraj

ZÁKLADNÍ KONCEPTY

Problematičnost pojmu “Sociálně vyloučená lokalita”

- Koncept, který zároveň označuje *kategorii praxe* i *kategorie analýzy* -> vysoká různorodost situací, které jsou jím popisovány
- Formálně deetnizovaná kategorie x silná etnická dimenze (sociální vyloučení Romů); (re-)etnizace pojmu v praxi
- > Mapování SVL jako *sčítání (chudých) Romů, event. osob, kterým je připisován podobný životní styl*

CÍL

Analyzovat důvody nárůstu prostorové koncentrace (chudých) Romů v malých obcích

-> *Dochází k jejich nárůstu a jaké procesy tento vývoj ovlivňují?*

METODOLOGICKÝ POSTUP

- **Případové studie** -> procesy ovlivňující „nárůst“ venkovských SVL
 - možné důvody stěhování na venkov; prostorová koncentrace v rámci venkova její vnímání; přesnost dat
- **Matematický model** -> náklady na bydlení pro nízko-příjmové skupiny / příjemce sociální dávek
- **Dotazník obce < 5000 obyv. a ORP s venkovskými lokalitami** -> vnímání vývoje SVL ze strany lokálních aktérů
 - Návratnost: ORP – 91% (67 oslovených), Obce – 54% (144 oslovených),

KLÍČOVÁ ZJIŠTĚNÍ I.

-

VÝVOJ LOKALIT

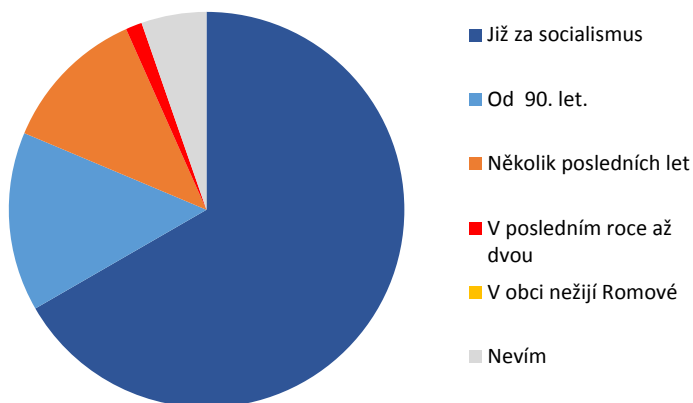
TEZE I.

- Lokality “vznikají” v obcích, kde dlouhodobě žijí Romové

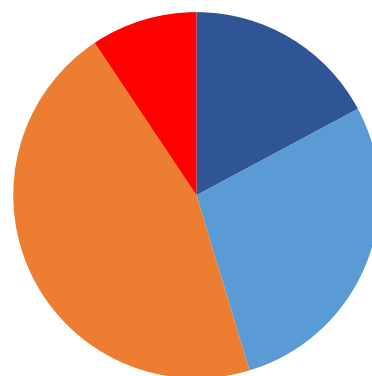
DLOUHODOBÁ PŘÍTOMNOST ROMŮ V OBCI & “SVL”

dle obcí

Odkdy je vnímáno, že Romové žijí v obci?
(N=75)

Jak dlouho lze o současné sociálně
vyloučené lokalitě mluvit jako o
problémovém místě? (N = 64)

- Ve více než 80% lokalit žijí Romové minimalně od začátku 90. let
- Ale jen 35 % lokality vnímané jako problémové už v 90. letech

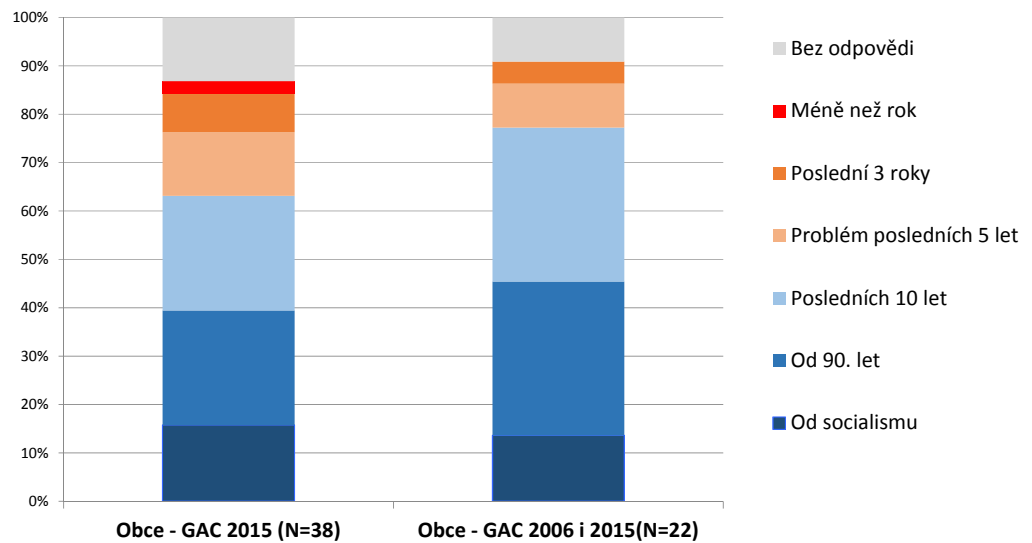
TEZE II.

- Zřejmě nejde o nový fenomén, jen je nově podchycený

DLOUHODOBĚJŠÍ
EXISTENCE
"LOKALIT"

dle obcí

Jak dlouho lze o sociálně vyloučené lokalitě v obci mluvit jako o problémovém místě? (N = 64)

(8 obcí
"nemá SVL")

=> 60 % "nových venkovských lokalit" byli už před 10 let problémové místa

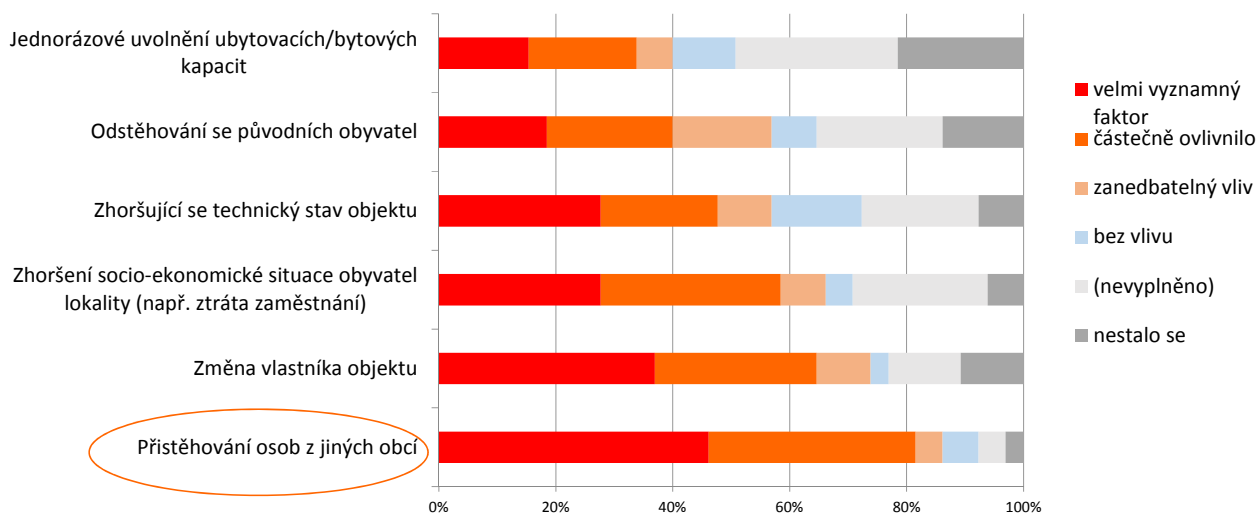
TEZE III.

- Vznik lokalit je v obcích často spojován se stěhováním

VÝZNAM STĚHOVÁNÍ, VLASTNICKÝCH VZTAHŮ A EKONOMICKÝCH FAKTORŮ

dle obcí

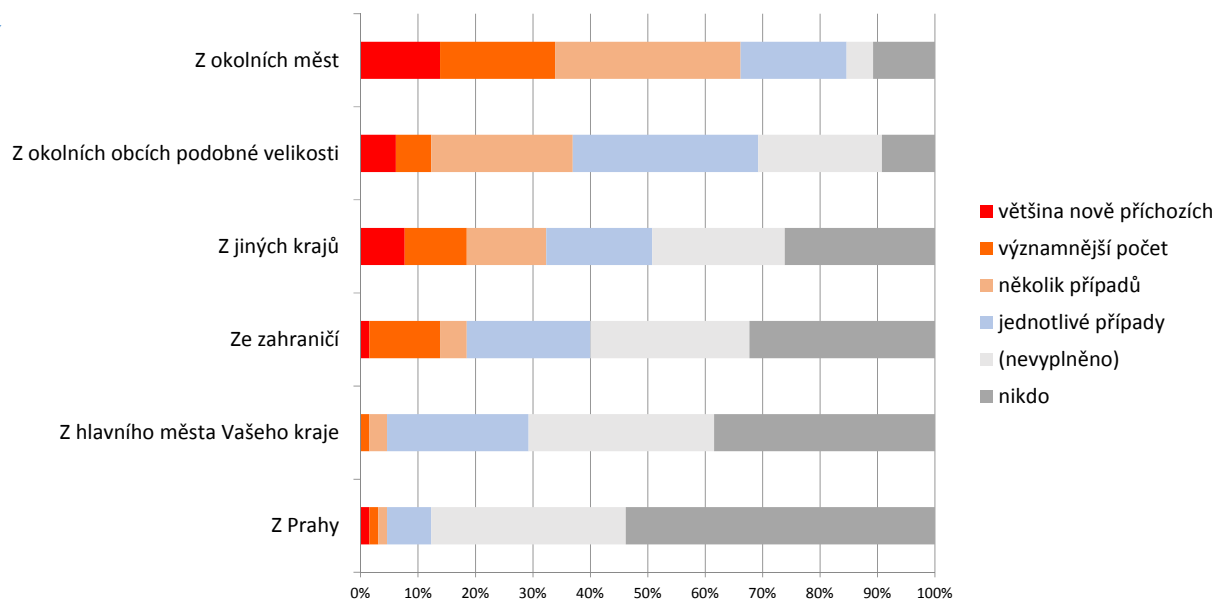
Jaká je příčina vzniku lokality? (N=65)

STĚHOVÁNÍ

dle obcí

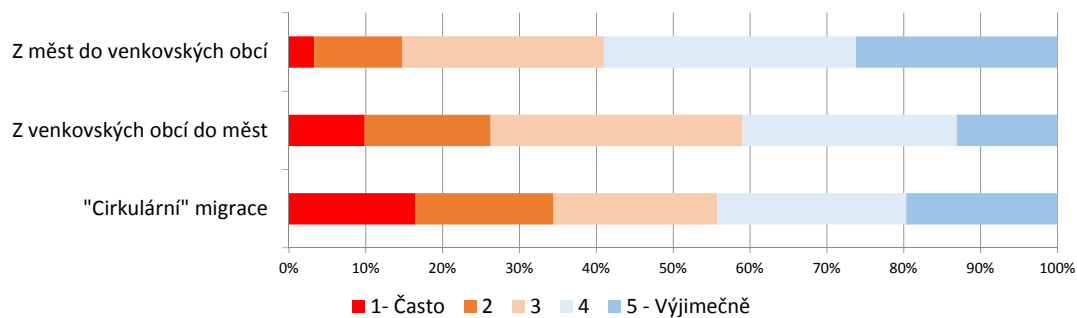
Pokud v obci probíhá stěhování sociálně vyloučených osob, odkud podle Vašich informací přišli (N=65)

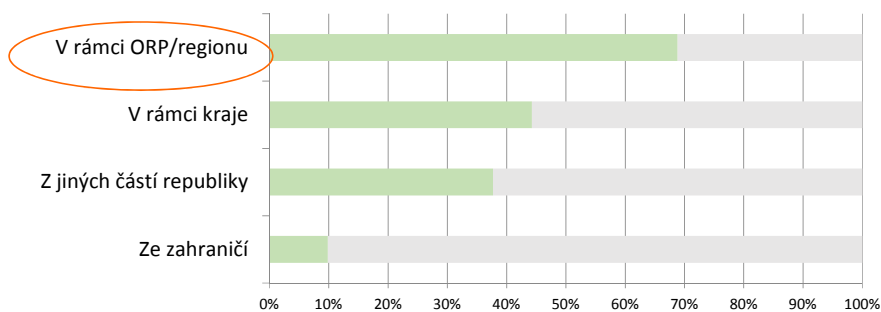
STĚHOVÁNÍ

dle ORP

Stěhování chudých Romů a domácností ohrožených sociálním vyloučením v rámci ORP (N=61)

Jde o stěhování... (N=61)

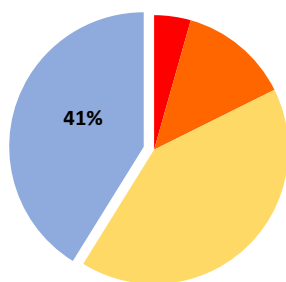
TEZE IV.

- Fluktuace v mnoha lokalitách je vnímána jako vysoká

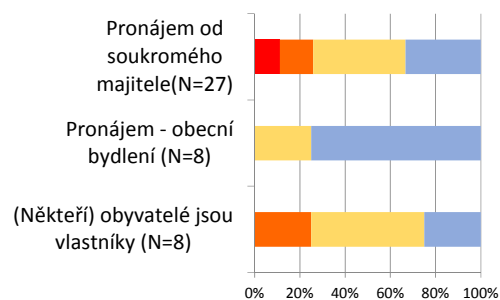
STĚHOVÁNÍ

dle obcí

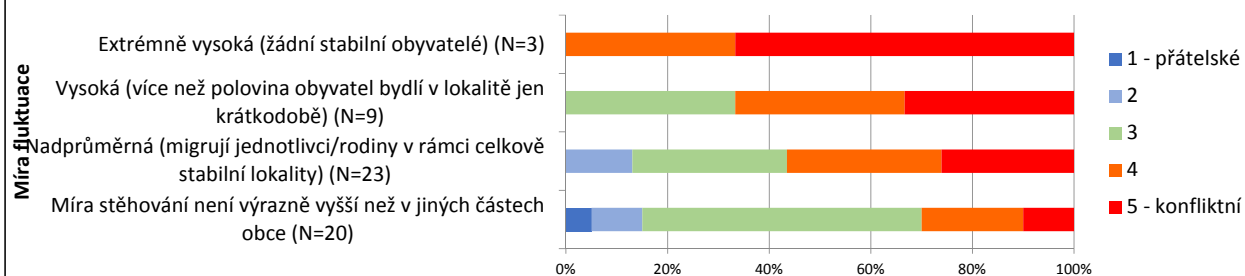
Jaká je míra fluktuace obyvatel v rámci lokality? (N=68)

- Extrémně vysoká (žádní stabilní obyvatelé)
- Vysoká (více než polovina obyvatel bydlí v lokalitě jen krátkodobě)
- Nadprůměrná (migrují jednotlivci/rodiny v rámci celkově stabilní lokality)
- Míra stěhování není výrazně vyšší než v jiných částech obce

Vztahy x fluktuace

KLÍČOVÁ ZJIŠTĚNÍ II.

-

PROČ DOCHÁZÍ KE STĚHOVÁNÍ?

TEZE V.

- Pro nízko-příjmové domácnosti/příjemce sociálních dávek nepřináší levnější bydlení finanční úspory

Domácnost 2 dospělí + 2 děti (6 a 15 let)
- disponibilní příjem podle měnících se nákladů na bydlení

Velikost obce	obec nad 100 000			obec do 10 tisíc		
	8000	11000	14000	8000	11000	14000
Výše nájmu (vč. poplatků)	8000	11000	14000	8000	11000	14000
Disponibilní příjem při zaměstnání <i>(čistý příjem 16 000, Příspěvek na bydlení, Přídavky na děti)</i>	12047	12047	12047	12047	12047	10477
Disponibilní příjem při zaměstnání <i>(čistý příjem 16 000, Dávky v hmotné nouzi, Příspěvek na bydlení, Přídavky na děti)</i>	14190	14190	14190	14190	14190	12620
Disponibilní příjem bez formálního zaměstnání	10830	10830	10830	10830	10830	9260

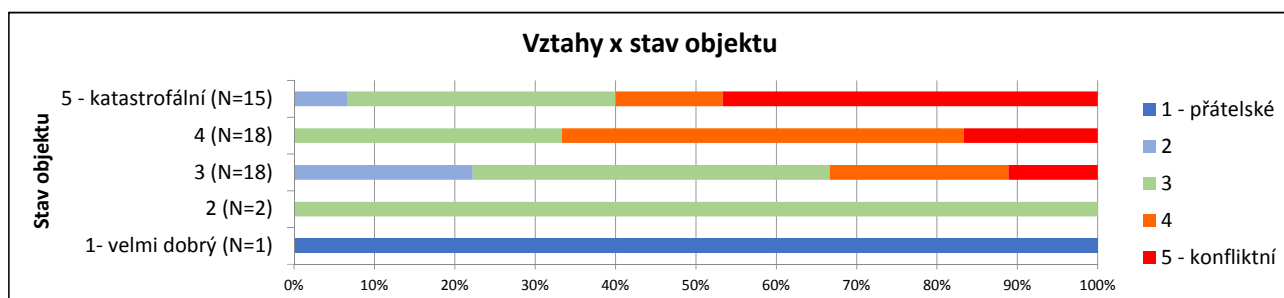
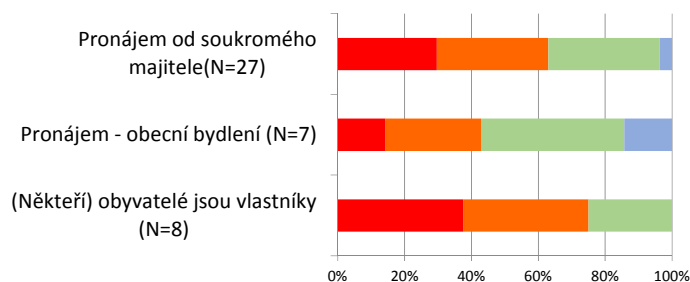
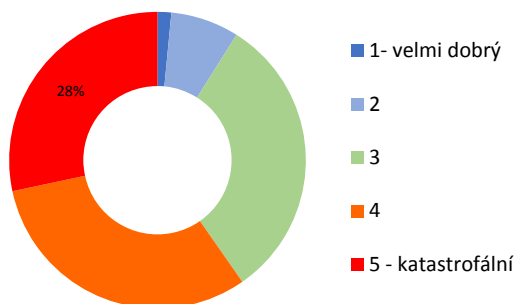
TEZE VI.

- Bydlení je často ve špatném stavu (60%)

STAV OBJEKTŮ

dle obcí

Jak vnímáte technický stav objektů v sociálně vyloučené lokalitě? (N=67)

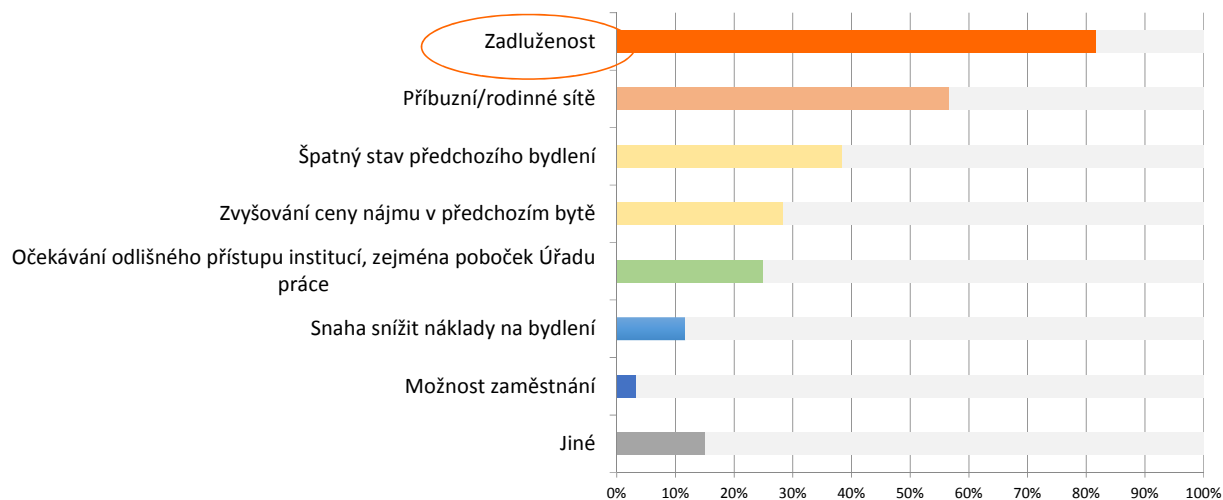
TEZE VII.

- Stěhování je častěji spojeno s nutností opustit předcházející bydlení (*push* faktory výrazně silnější než *pull*)

DŮVODY STĚHOVÁNÍ

dle ORP

Co je nejčastějším důvodem stěhování chudých Romů a domácností ohrožených sociálním vyloučením?
(N=60)

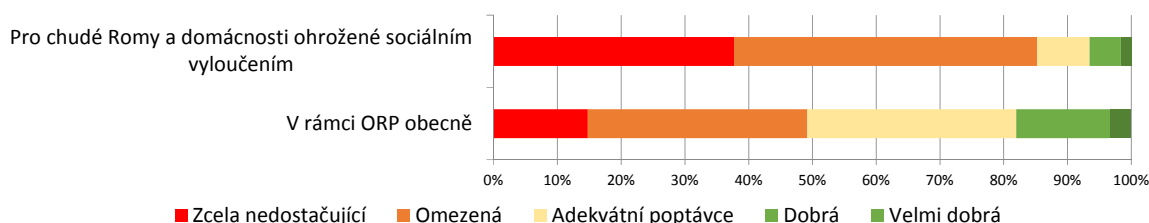
TEZE VIII.

- Omezená dostupnost bytů pro Romy (i v kontextu volných kapacit na místním trhu)

DOSTUPNOST BYDLENÍ

dle ORP

Jaká je podle Vaší zkušenosti dostupnost (nabídka) nájemního bydlení v rámci ORP? (N=60)

Je bydlení pro chudé Romy a domácnosti ohrožené sociálním vyloučením něčím specifické? (N=60)

Závěry

- Dochází ke koncentraci Romů na venkově, jde ovšem o dlouhodobější fenomén než dle GAC 2015
 - Významné psychologické a praktické implikace pro malé obce
 - Prohlubování procesů sociálního vyloučení (substandardní bydlení, nízká stabilita, špatné vztahy a stigmatizace)
- Výsledky ohledně směru stěhování venkov<->město jsou nejednoznačné, ale v lokalitách je vysoká dynamika (míra fluktuace)
 - Nejde o „šetření nákladů“, ale především o situaci bytové nouze
 - Krizová/přestupní místa, absence nástrojů pro krizové bydlení na venkově
- Sociální dávky na bydlení nepřinášejí rovné postavení na trhu s bydlením – i když jsou volné bytové kapacity